

**Пояснювальна записка до проекту Закону України
"Про внесення змін до Податкового кодексу України
та деяких інших законодавчих актів України
щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні"**

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

В Україні спостерігається стрімке зростання популярності віртуальних активів, таких як криптовалюти, токени та інші цифрові активи. Проте чинне законодавство не забезпечує належного правового регулювання їхнього обороту, що призводить до правової невизначеності для учасників ринку, інвесторів та державних органів. Відсутність чітких норм сприяє використанню віртуальних активів у незаконних операціях, зокрема приховуванні доходів, відмиванні грошей, фінансуванні тероризму та ухиленні від податків.

Міжнародний досвід свідчить про необхідність адаптації законодавства до сучасних реалій. Такі держави, як держави – члени Європейського Союзу, Сполучені Штати Америки, Японія, уже впровадили регуляторні рамки для віртуальних активів, що сприяє їх інтеграції у світову економіку. Окремо необхідно зауважити про те, що існує нагальна потреба в імплементації у законодавство України положень Регламенту Євросоюзу щодо криптоактивів від 31 травня 2023 року (Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets) (MiCA).

Прийняття цього законопроекту дозволить Україні відповідати міжнародним стандартам, підвищити захист прав споживачів, інвесторів та користувачів, а також створити прозорі умови для операцій з віртуальними активами.

Регулювання цієї сфери також сприятиме запобіганню злочинам, пов'язаним з віртуальними активами, завдяки запровадженню механізмів контролю, звітності та оподаткування. Таким чином, законопроект є необхідним кроком для легалізації та безпечного розвитку ринку віртуальних активів в Україні.

2. Цілі і завдання прийняття законопроекту

Основна мета: Створити правову основу для регулювання обороту віртуальних активів в Україні, забезпечивши їх легальне використання, оподаткування та захист прав учасників ринку.

Завдання:

- Визначити правовий статус віртуальних активів та їх класифікацію.
- Встановити чіткі вимоги до постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, включаючи обов'язок реєстрації та подання звітності.

- Запровадити механізми оподаткування операцій з віртуальними активами, зокрема прибутку від їх продажу.
- Забезпечити захист прав споживачів та інвесторів через прозорість і безпеку операцій.
- Створити умови для розвитку ринку віртуальних активів, залучення інвестицій та інноваційних технологій.
- Запобігти використанню віртуальних активів у незаконній діяльності шляхом посилення контролю.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Законопроект "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні" спрямований на комплексне регулювання сфери віртуальних активів. Він вносить зміни до Податкового кодексу України, Закону України "Про віртуальні активи", пропонуючи викладення його в новій редакції Закону України "Про ринки віртуальних активів" та низки інших нормативних актів.

Ключові положення доопрацьованого законопроекту такі:

визначення понять: уточнено терміни "віртуальні активи", "токен", "постачальники послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів", "емітент віртуальних активів" тощо;

регулювання діяльності постачальників послуг: встановлено вимоги до авторизації або реєстрації (для окремих категорій суб'єктів) в регуляторі протягом 60 днів після початку діяльності, щорічного подання звітності та відповідальність за порушення (штрафи);

оподаткування: введено податкові зобов'язання для операцій з віртуальними активами, зокрема оподаткування прибутку від їх продажу, з урахуванням витрат на придбання чи створення;

захист прав: визначено механізми захисту клієнтів та інвесторів, включаючи регулювання реклами та запобігання шахрайству;

штрафні санкції: за неподання звітності чи порушення інших вимог передбачено штрафи від 0,5 до 100 розмірів мінімальної заробітної плати.

Проект також гармонізує українське законодавство з міжнародними стандартами, зокрема, щодо боротьби з відмиванням коштів та легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом, у сфері віртуальних активів.

Змінами до Податкового кодексу України пропонуються такі нововведення щодо віртуальних активів (ВА) з 1 січня 2026 року:

1) в частині оподаткування податком на доходи фізичних осіб:

- запроваджується спеціальний режим оподаткування операцій з ВА (окремо від інших доходів та окремо від інвестиційного прибутку);

- оподатковується *позитивний фінансовий результат (прибуток)* від операцій з ВА за результатами року, тобто усі *доходи від продажу ВА* протягом року *зменшуються* на здійснені протягом року *витрати на придбання ВА*. Перелік дозволених для врахування витрат є обмеженим для мінімізації зловживань, але такий перелік може бути розширено Мінфіном за погодженням з Регулятором;

- *збитки минулих періодів* враховуються до повного погашення (за деякими винятками, наприклад, якщо авторизацію ВА було анульовано);

- *податковий агент відсутній*, платник самостійно декларує та сплачує податки;

- *не оподатковуються*:

а) доходи від операцій з обміну ВА на інші ВА;

б) дохід від продажу ВА в межах однієї мінімальної заробітної плати;

в) вартість віртуальних активів, отриманих внаслідок їх емісії (створення) або безоплатного отримання платником податку від їх емітентів або оферентів та/або отримані платником податків від їх емітентів або оферентів віртуальних активів виключно в обмін на його персональні дані;

- *перехідний період*: для віртуальних активів, що були придбані до набрання чинності новим законом, передбачається, що у разі продажу таких віртуальних активів протягом 2026 року фізичні особи матимуть право обрати *пільгову ставку 5% ПДФО*;

2) *в частині адміністрування*:

- постачальники послуг, пов'язаних з оборотом ВА, які надають послуги на користь резидентів України, зобов'язані стати на облік у контролюючих органах та подавати щорічний звіт про операції з ВА щодо фізичних та юридичних осіб, які є резидентами України. Нормативне регулювання такої звітності є першим кроком до поступового запровадження CARF та імплементації DAC8;

- за невиконання цих обов'язків передбачаються штрафні санкції для постачальників послуг, пов'язаних з оборотом ВА, які будуть застосовуватися у зменшених розмірах протягом перехідного періоду (у 2026 році – 10% від встановленого розміру штрафу, протягом 2027-2029 – 25% від встановленого розміру штрафу);

3) *в частині оподаткування прибутку юридичних осіб*:

- запроваджуються нові різниці для коригування фінансового результату (підхід до оподаткування операцій з ВА є аналогічним підходу, який застосовується в ПК щодо оподаткування операцій з цінними паперами);

- перелік витрат, що враховуються при здійсненні операцій з ВА, визначатиметься Мінфіном за поданням Регулятора;

4) *в частині оподаткування податком на додану вартість*:

- не є об'єктом оподаткування ПДВ операції з випуску (емісії), розміщення у будь-які форми управління, продажу, обміну, погашення віртуальних активів, крім продажу та обміну NFT, а також крім продажу та обміну ВА, які посвідчують право вимагати передачі майна або надання послуги;

- послуги постачальників послуг, пов'язаних з оборотом ВА, не є об'єктом оподаткування ПДВ, крім консультаційних послуг, які оподатковуються на загальних підставах;

5) в частині спрощеної системи оподаткування:

- платникам єдиного податку заборонено здійснювати операції з ВА;

- постачальники послуг, пов'язаних з оборотом ВА, не мають права перебувати на спрощеній системі оподаткування.

• *Закон України "Про ринки віртуальних активів"* – шляхом уточнення правового статусу та вимог до учасників ринку.

Закон України "Про ринки віртуальних активів" буде ключовим нормативним актом, спрямованим на створення правового поля для регулювання обігу віртуальних активів в Україні. Цей документ встановлюватиме правовий режим для віртуальних активів та діяльності з ними, визначає правила їх емісії, публічної пропозиції, торгівлі, а також діяльності постачальників послуг, пов'язаних із цими активами.

Закон має на меті забезпечити правову визначеність, захист прав учасників ринку, сприяти розвитку інноваційних технологій та залученню інвестицій, одночасно гармонізуючи українське законодавство з європейськими стандартами, зокрема з Регламентом ЄС про ринки криптоактивів (MiCA).

Запропонована редакція Закону про ринки віртуальних активів передбачає врегулювання широкого спектру питань, пов'язаних із віртуальними активами, включаючи їх класифікацію, права власності, вимоги до емітентів і постачальників послуг, а також нагляд за ринком. Документ складається з дев'яти розділів, кожен із яких присвячений окремим аспектам функціонування ринку віртуальних активів:

Розділ I: Загальні положення – визначає сферу застосування закону, ключові терміни та правові основи.

Розділ II: Правовий режим віртуальних активів – описує поняття віртуального активу, його види та права власності.

Розділ III: Віртуальні активи, які не є токенами з прив'язкою до активів та токенами електронних грошей – регулює публічну пропозицію таких активів, включаючи вимоги до білої книги та маркетингових повідомлень.

Розділ IV: Токени з прив'язкою до активів – встановлює правила емісії, торгівлі та резервування активів для таких токенів.

Розділ V: Токени електронних грошей – регулює їх емісію, погашення та інвестування отриманих коштів.

Розділ VI: Постачальники послуг – визначає вимоги до авторизації та діяльності постачальників послуг, пов'язаних із віртуальними активами.

Розділ VII: Ринки віртуальних активів – встановлює правила для торговельних майданчиків і запобігання зловживанням.

Розділ VIII: Повноваження Регулятора – описує функції нагляду та заходи впливу, які застосовує Регулятор (Національний банк України або інший визначений орган).

Розділ IX: Прикінцеві та перехідні положення – регулює набуття законом чинності та перехідний період.

Закон спрямований на створення прозорого та безпечного середовища для операцій із віртуальними активами, що включає захист інвесторів і споживачів, а також запобігання фінансовим злочинам, таким як відмивання грошей і маніпулювання ринком.

Основні концепції

1. Віртуальний актив

Віртуальний актив визначено як цифрову річ, створену за допомогою технології розподіленого реєстру (блокчейну), що може посвідчувати майнові права або зобов'язання емітента. Закон поділяє віртуальні активи на три основні категорії:

Токен – у законопроекті фактично синонім поняття віртуального активу, що підкреслює його технічну природу. Це цифровий "жетон", створений на базі блокчейну чи аналогічної технології, який виступає одиницею обліку в системі обігу віртуальних активів. Токен може виконувати різні функції – бути платіжним засобом всередині платформи, надавати доступ до послуг, представляти інвестиційну цінність тощо, залежно від призначення, з яким його створено.

Проект поділяє віртуальні активи на три основні категорії:

Токени з прив'язкою до активів – їхня вартість стабілізується шляхом прив'язки до активів, таких як валюта чи майно.

Токени електронних грошей – прив'язані до однієї офіційної валюти для забезпечення стабільності.

Інші токени – категорія, визначена Регулятором, що охоплює активи, які не належать до перших двох типів.

2. Право власності

Право власності на віртуальний актив набувається через емісію, правочин, закон або рішення суду і підтверджується володінням засобами

доступу, такими як криптографічні ключі. Закон передбачає презумпцію правомірності володіння, якщо судом не встановлено інше.

3. Публічна пропозиція та допуск до торгів

Публічна пропозиція віртуальних активів вимагає оформлення білої книги – документа з детальною інформацією про актив, емітента та ризики. Допуск до торгів на торговельних майданчиках також регулюється чіткими процедурами, включаючи авторизацію та розкриття інформації.

4. Біла книга та маркетингові повідомлення

Біла книга є обов'язковим документом для публічної пропозиції, який має бути правдивим, чітким і не вводити в оману. Маркетингові повідомлення повинні відповідати цій інформації, містити застереження про ризики та не поширюватися до оприлюднення білої книги.

5. Регулятор

Національний банк України (НБУ) та/або інший визначений Кабінетом Міністрів орган виступають Регулятором ринку. Вони здійснюють нагляд, авторизацію учасників ринку та застосовують заходи впливу за порушення.

6. Постачальники послуг

Постачальники послуг, пов'язаних із обігом віртуальних активів (зберігання, торгівля, переказ тощо), повинні пройти авторизацію, відповідати організаційним і фінансовим вимогам та забезпечувати захист клієнтів.

7. Захист прав і запобігання зловживанням

Закон передбачає захист власників активів і клієнтів через прозорість, розкриття інформації та заходи проти інсайдерської торгівлі, маніпулювання ринком і незаконного розголошення інформації.

Ключові положення

1. Класифікація віртуальних активів: Закон чітко розмежовує типи активів, що полегшує їх регулювання та використання.

2. Вимоги до емісії та торгівлі: Емітенти та оференти зобов'язані дотримуватися процедур авторизації, резервування активів (для токенів з прив'язкою) і розкриття інформації.

3. Біла книга: Обов'язковий документ, що забезпечує прозорість і захист інвесторів.

4. Регуляторний нагляд: Регулятор має широкі повноваження, включаючи штрафи, зупинення діяльності та інспекції.

5. Захист споживачів: Встановлено заходи для забезпечення прав власників і клієнтів, включаючи процедури розгляду скарг і управління конфліктами інтересів.

6. *Гармонізація з міжнародними стандартами:* Закон враховує принципи МіСА, сприяючи інтеграції України в європейський ринок.

7. *Перехідний період:* Передбачено поступове введення штрафів і тимчасове визнання іноземних токенів із "довіrenих країн".

Проект Закону України "Про ринки віртуальних активів" має значну цінність у контексті його відповідності Регламенту ЄС про ринки криптоактивів (МіСА), який є основним нормативним актом для регулювання криптоактивів у Європейському Союзі. Гармонізація з МіСА є стратегічно важливою для України, оскільки це сприяє інтеграції в європейський фінансовий простір, підвищує довіру до українського ринку та полегшує доступ до міжнародних інвестицій.

Відмінності та адаптація

Хоча закон значною мірою відповідає МіСА, він адаптований до українських реалій. Наприклад, перехідний період і поступове введення штрафів враховують початковий етап розвитку ринку в Україні. Крім того, визнання токенів із "довіrenих країн" (членів ЄС, США, Японії тощо) протягом трьох років є унікальною нормою, яка сприяє інтеграції без негайного перевантаження місцевих учасників.

Законопроектом передбачені зміни до інших законодавчих актів:

Кодекс законів про працю України, Цивільний процесуальний кодекс України, Господарський процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, Кодекс України з процедур банкрутства, Закон України "Про Службу безпеки України", Закон України "Про Національний банк України", Закон України "Про банки і банківську діяльність", Закон України "Про рекламу", Закон України "Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень", Закон України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності", Закон України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності", Закон України "Про безоплатну правничу допомогу", Закон України "Про запобігання корупції", Закон України "Про виконавче провадження", Закон України "Про валюту і валютні операції", Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення", Закон України "Про фінансові послуги та фінансові компанії", Закон України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні", Закон України "Про платіжні послуги".

Зазначені зміни мають на меті забезпечення комплексного підходу до запровадження системи регулювання віртуальних активів.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання та місце майбутнього закону в системі законодавства

На сьогодні в Україні відсутнє спеціалізоване законодавство, що регулює оборот віртуальних активів. Окремі норми містяться в законах про запобігання відмиванню коштів та фінансування тероризму, однак вони не створюють комплексної правової бази.

Закон України "Про віртуальні активи" від 2023 року не набрав чинності, його редакція потребує деталізації, зокрема в частині оподаткування та контролю, а також щодо приведення у відповідність із згаданим вище Регламентом МіСА.

Цей законопроект доповнить систему законодавства України, інтегруючись у Податковий кодекс України – через запровадження правил оподаткування та звітності та інші перелічені вище законодавчі акти.

При цьому Закон України "Про ринки віртуальних активів" стане ключовим елементом у формуванні цілісної нормативної бази для регулювання обороту віртуальних активів та функціонування ринків віртуальних активів.

5. Фінансово-економічне обґрунтування законопроекту та можливий вплив на доходи або видатки державного чи місцевих бюджетів

Витрати на впровадження:

- Розробка систем обліку та звітності для контролюючих органів.
- Навчання персоналу та адаптація інфраструктури.

Доходи:

- Збільшення податкових надходжень завдяки оподаткуванню операцій з віртуальними активами (прибуток від продажу, діяльність постачальників послуг).
- Надходження від штрафів за порушення законодавства.

Економічний ефект:

- Залучення інвестицій у сферу віртуальних активів.
- Розвиток fintech-галузі та створення нових робочих місць.
- Зростання ВВП за рахунок легалізації та активізації ринку.

Впровадження законопроекту потребуватиме початкових витрат, але в середньостроковій перспективі очікується позитивний вплив на бюджет через зростання доходів.

6. Прогноз соціально-економічних, правових та інших наслідків застосування закону у разі прийняття законопроекту

Соціальні наслідки:

- Підвищення довіри громадян до ринку віртуальних активів.
- Захист прав споживачів та зниження ризиків шахрайства.

Економічні наслідки:

- Зростання обсягів торгівлі віртуальними активами.
- Залучення іноземних інвестицій та розвиток цифрової економіки.

Правові наслідки:

- Усунення правової невизначеності у сфері віртуальних активів.
- Посилення контролю за незаконними операціями.

Інші наслідки:

- Підвищення міжнародного іміджу України як країни з розвиненим ринком віртуальних активів.
- Сприяння інтеграції у глобальну економіку через відповідність міжнародним стандартам.

Прийняття проекту Закону створить умови для стабільного та безпечного розвитку ринку віртуальних активів в Україні, сприяючи економічному зростанню та захисту інтересів громадян і держави.

**Народні депутати України – члени Комітету
з питань фінансів, податкової та митної політики**

